

לקוטי תורה • פרשת ראה • מאמר 8

וכל בניך למודי הוי' ורב שלום בניך וגו'

”וכל בנייך לימודי ה”

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ”ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

[/likuteitorah.com/he/likutei-torah/reeh/8](https://likuteitorah.com/he/likutei-torah/reeh/8)

1 וכל בניך למודי הוי' ורב שלום בניך וגוי'. וארז"ל [ואמרו רבותינו זכרונם לברכה] ת"ח [תלמיד חכם / תלמידי חכמים]

מרבית שלום בעולם שנאמר וכל בניך כוי' ורב שלום בניך אל תקרי בניך אלא בוניך

"וכל בניך למודי הוי' ורב שלום בניך" וגוי'. אמרו חז"ל: תלמידי חכמים מרבית שלום בעולם, שנאמר "וכל בניך" וכו', "ורב שלום בניך"; אל תקרא "בניך" אלא "בוניך".

(כדאיתא בגמרא סוף מסכת ברכות וסוף יבמות ועיי' על פסוק זה ברבות ס"פ ויגש בשלח ר"פ כ"א תצוה פי' ל"ח וע"ש).

(כפי שמוכח בגמרא בסוף מסכת ברכות ובסוף יבמות; ועל פסוק זה ראו מדרש רבה בסוף פרשת ויגש, פרשת בשלח בתחילת פרק כא, ופרשת תצוה פרק לח, ועיי' שם;

נשא קרוב לס"פ י"א גבי וישם לך שלום ס"פ כי תצא ובסוף מדרש אסתר זח"ב [זהר חלק ב'] תרומה קס"ט סע"ב [סוף עמוד ב] ח"ג [חלק ג'] אמור צ"א ב' אחרי דס"ב א' ס"ד ב' צ"ו ב').

נשא, סמוך לסוף פרק יא, בעניין "וישם לך שלום"; בסוף כי תצא; ובסוף מדרש אסתר; וזהר חלק ב', תרומה, קס"ט סוף ע"ב; חלק ג', אמור, צ"א ע"ב; אחרי, ס"ב ע"א, ס"ד ע"ב, צ"ו ע"ב).

וצ"ל למה הוצרכו להוכיח זה ממה שאמרו אל תקרי בניך אלא בוניך הא גם מהכתיב בניך למודי הוי' יש להוכיח כן דקאי על ת"ח [תלמיד חכם / תלמידי חכמים] שהן הן למודי הוי' והן הן מרבית שלום.

וצריך להבין: מדוע הוצרכו להוכיח זאת מן האמירה "אל תקרא בניך אלא בוניך"? הרי אפשר להוכיח זאת גם מן הכתוב "בניך למודי הוי'", המתאייס לתלמידי חכמים, שהרי הם הם "למודי הוי'" והם הם המרבית שלום.

ויש להקדים מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] פ"ז [פרק ז'] דב"מ [דבבא מציעא] (דף פ"ה ב') ע"פ על מה אבדה הארץ כוי' על עזבם את תורתני (בירמיה ס"ט ט')

תחילה יש להקדים את מאמר חז"ל בפרק ז של בבא מציעא (דף פ"ה ע"ב), על הפסוק "על מה אבדה הארץ" וגוי', "על עזבם את תורתני" (בירמיהו פרק ט):

דהיינו על שלא ברכו בתורה תחלה ופי' שלא ברכו בתורה אין ר"ל [רוצה לומר] שלא ברכו ברכת התורה ח"ו [חס ושלום] דודאי א"א לומר כן

כלומר, מפני שלא ברכו בתורה תחלה. ופירוש "לא ברכו בתורה" אינו שלא אמרו את ברכת התורה, חלילה, שהרי ודאי אי אפשר לומר כך;

אך כי פי' ברכו מלשון המשכת בריכה והיינו להמשיך בחי' המשכת ברכה ושפע בתוך התורה אלא ש"בירכו" הוא מלשון המשכה, כמו בריכה: כלומר, להמשיך בתורה בחינה של המשכת ברכה ושפע.

(ועמ"ש בד"ה להבין ענין הברכות מענין פותח בברוך וחותם בברוך ובד"ה נר חנוכה כו' ומזוזה וסד"ה זאת חקת התורה)

(ועיינו במה שכתוב בדיבור המתחיל "להבין עניין הברכות", בעניין "פותח בברוך וחותם בברוך"; בדיבור המתחיל "נר חנוכה" וכו', "ומזוזה"; ובסוף דיבור המתחיל "זאת חוקת התורה").

והיינו ע"י התפלה שקודם לימוד התורה וכמ"ש במ"א בביאור ע"פ יונתי בחגוי בענין על תפילתי שתהא סמוכה למטתי כו' וכמ"ש בק"ש [בקריאת שמע] ואהבת תחלה ואח"כ ודברת בם כו'.

והיינו באמצעות התפילה שקודמת ללימוד התורה, כפי שמבואר במקום אחר בביאור על הפסוק "יונתי בחגוי הסלע", בעניין "על תפילתי שתהא סמוכה למיטתי" וכו'; וכפי שנאמר בקריאת שמע: תחילה "ואהבת", ואחר כך "ודברת בם" וכו'.

וביאור הענין הנה פי' וענין למודי ה' הפי' שהם מקבלים ומלומדים משם הוי' וע"ד מ"ש ודברי אשר שמתו בפ"ך וכמאמר המגיד להב"י [להבית יוסף] אני המשנה המדברת בפ"ך.

ביאור העניין: פירוש הביטוי "לימודי ה'" ועניינו הוא שהם מקבלים מהוי' ולומדים ממנו; ועל דרך הכתוב "ודברי אשר שמתו בפ"ך", וכמאמר המגיד לבית יוסף: "אני המשנה המדברת בפ"ך".

2 והענין דהנה פי' ד' אותיות שם הוי' יו"ד הוא בחי' חכמה והה' הוא בחי' בינה כו'

העניין הוא כך: פירוש ארבע האותיות של שם הוי' הוא שהיו"ד היא בחינת חכמה, והה"א היא בחינת בינה, וכו'.

והנה איתא בת"ז [בתיקוני זוהר] ועל אל"ן תרין כתיב הנסתרות לה' אלקינו שהם י"ה שהם נק' נסתרות והנגלות ו"ה כו' וכ"ה עוד בתיקון עשירי דחכמה ובינה אינן נסתרות במוחא וליכא ברחימו ודחילו.

והנה איתא בתיקוני זוהר: "ועל אלה השניים נאמר: 'הנסתרות לה' אלקינו'; אלה הן י"ה, הנקראות "הנסתרות", ואילו "הנגלות" הן ו"ה וכו'. וכך נאמר גם בתיקון העשירי, שחכמה ובינה הן "נסתרות" במוח ובלב — באהבה וביראה.

3 וי"ה הן נגלות תורה ומצות כו' ועמ"ש מזה בד"ה החלצו מאתכ. נמצא בחי' י"ה שייך בבחי' התפלה שעיקרה אהוי"ר [אהבה ויראה] שנמשכו מבחי' י"ה.

וי"ו-ה"א הן הדברים הגלויים: תורה ומצוות וכו'. (ראו מה שנכתב על כך במאמר המתחיל "החלצו מאתכם"). נמצא שבחינת יו"ד-ה"א שייכת לתפילה, שעיקרה אהבה ויראה, הנמשכות מבחינת יו"ד-ה"א.

והענין כי עיקר ענין התפלה הוא ענין ההתבוננות. והיינו בשמים לפניה להתבונן איך שהשרפים אומרים קדוש כו' והאופנים ברעש גדול

והענין הוא שעיקר עניינה של התפילה הוא ההתבוננות; כלומר, בשתי הברכות שלפניה, להתבונן בכך שהשרפים אומרים "קדוש" וכו', והאופנים — "ברעש גדול".

והענין כי פי' קדוש לשון הבדלה בערך דהיינו כי מה שהוא ית' מחיה את העולם אינו כדמיון הנשמה שמחיה את הגוף שמתפעלת ומקבלת שינויים ממקרי הגוף לפי שמלובשת ממש בתוך הגוף

והענין הוא שפירוש המילה "קדוש" הוא מובדל, נעלה מכל השוואה. כלומר, האופן שבו הוא ית' מחיה את העולם אינו דומה לנשמה המחיה את הגוף, המושפעת ממה שמתרחש בגוף ומשתנה בעקבותיו, משום שהיא מלובשת ממש בתוך הגוף.

אבל הקב"ה אע"פ [אף על פי] שנאמר את השמים ואת הארץ אני מלא מ"מ הוא ית' קדוש ומובדל מהם לפי שהעולמות נבראו ונמצאו ממנו ית' שלא בדרך עילה ועלול

אבל הקב"ה, אף שנאמר "את השמים ואת הארץ אני מלא", בכל זאת קדוש ומובדל מהם, משום שהעולמות נבראו והתהוו ממנו ית' שלא בדרך של עילה ועלול,

שהוא בחי' יש מיש שבזה שייך תפיסת והתלבשות העילה בעלול אלא נתהוו בבחי' יש מאין וכמ"ש והחכמה מאין תמצא שאפי' [שאפילו] חכמה עילאה התהוות' [התהוותה] בבחי' יש מאין

שהיא בחינת יש מיש, שבה שייכים תפיסת העילה והתלבשותה בעלול; אלא הם התהוו בבחינת יש מאין, וכמו שכתוב: "והחכמה מאין תמצא" — שכן אפילו חכמה עילאה התהוותה בבחינת יש מאין.

ולכן נק' החכמה יו"ד דשם הוי' מפני שהתהוותה ע"י צמצום שנמשך רק בחי' יו"ד כו' וזהו כי בי"ה ה' צור עולמים

ולכן החכמה נקראת היו"ד של שם הוי', משום שהתהוותה הייתה על ידי צמצום, שבו נמשכה רק בחינת יו"ד וכו'. וזהו פירוש הכתוב: "כי בי"ה ה' צור עולמים";

כי כדי להיות התפשטות החיות והתהוות איזה הארה צ"ל תחלה בחי' יו"ד שהוא צמצום שמא"ס ב"ה בעצמו לא היו העולמות יכולים לקבל כלל ולא היה יכול להתהוות יש מאין

שכן כדי שתהיה התפשטות של החיות והתהוות של איזו הארה, צריכה תחילה להיות בחינת יו"ד, שהיא צמצום. מן אין סוף ברוך הוא עצמו לא היו העולמות יכולים לקבל כלל, ולא היה יכול להתהוות יש מאין,

אלא ע"י צמצום שזהו היו"ד ואח"כ נמשך ה' שהוא שנתפשט הארה זו המצומצמת להיות סוכ"ע וממכ"ע [וממלא כל עלמין] כו'

אלא באמצעות צמצום, שהוא היו"ד; ואחר כך נמשכת הה"א, כלומר, ההארה המצומצמת הזאת מתפשטת ונעשית סובב כל עלמין וממלא כל עלמין וכו'.

וזהו שאומרים השרפים קדוש כו' הוי' צבאות כו' שהוא ית' קדוש ומובדל וכדי שיהיה התהוות צבאי צבאות הוא יש מאין ע"י יו"ד צמצום כו' כנ"ל.

וזהו מה שאומרים השרפים: "קדוש" וכו', "הוי' צבאות" וכו': שהוא יתברך קדוש ונבדל; וכדי שיתהוו צבאי צבאות, הם מתהווים יש מאין באמצעות היו"ד, הצמצום וכו', כפי שנתבאר לעיל.

4 וביאור הדברים הנה כתיב גדול ה' ומהולל מאד בעיר אלקינו ואמרז"ל [ואמרו רבותינו זכרונם לברכה] אימת גדול ה' כשהוא בעיר אלקינו.

ביאור הדברים: נאמר, "גדול הוי' ומהולל מאד בעיר אלקינו", וחכמינו ז"ל אמרו: מתי הוי' גדול? כשהוא בעיר אלקינו.

פ"י עיר אלקינו היינו בחי' צירופי אותיות ע"ד מ"ש בס"י [בספר יצירה] שתי אבנים בונות שני בתים כו' פירוש "עיר אלקינו" הוא בחינת צירופי האותיות, בדומה למה שנאמר בספר יצירה: "שתי אבנים בונות שני בתים" וכו'.

וע"י ריבוי שינויי הצירופים נעשה ריבוי התחלקות הנבראים וזהו ענין עיר אלקינו ואז שייך בחי' גדולה

באמצעות השינויים הרבים בצירופים נוצרת התחלקות לריבוי גדול של נבראים; וזהו עניינה של "עיר אלקינו". אז שייכת בחינת הגדולה.

וזוהו הללוהו כרוב גדלו פי' רוב הוא בחי' ריבוי התחלקות אורו וזיוו לכל חד וחד לפום שיעורא דיליה והן הן גבורותיו וצמצומיו הרבים להתחלק כ"כ [כל כך] עד

וזוהו [פירוש] "הללוהו כרוב גדלו": "רוב" הוא בחינת החלוקה המרובה של אורו וזיוו, לכל אחד ואחד לפי מידתו. ואלה הן גבורותיו וצמצומיו הרבים, שבאמצעותם [האור] מתחלק כל כך, עד

ריבוי רבבות מלאכים ונשמות ומקור התהוות הדבור הוא מחכמה עילאה ולגבי אור א"ס ב"ה גם החכמה עילאה עצמה היא כעשייה גשמיות ונמשך ע"י יו"ד הוא צמצום עצום הנ"ל (ועמ"ש מכ"ז) [מכל זה] בד"ה בשעה שהקדימו ישראל נעשה).

לריבוא רבבות מלאכים ונשמות. מקור התהוות הדיבור הוא בחכמה עילאה; וכיחס לאור אין סוף, ברוך הוא, אפילו חכמה עילאה עצמה היא כעשייה גשמית, והיא נמשכת באמצעות היו"ד, שהיא הצמצום העצום שהוזכר לעיל. (ראו מה שנכתב בעניין זה במאמר המתחיל "בשעה שהקדימו ישראל נעשה").

ומ"מ חו"ב [חכמה ובינה] נקרא עדיין הנסתרות עלמא דאתכסיא סוכ"ע והנגלות היינו ו"ה היינו בחי' המשכה בבחי' הדבור אימתי גדול כשהוא בעיר אלקינו כנ"ל.

אף על פי כן, חכמה ובינה עדיין נקראות "הנסתרות", העולם הנסתר, סובב כל עלמין; ו"הנגלות" הן ו"ה, כלומר בחינת ההמשכה אל בחינת הדיבור: "מתי הוא גדול? כשהוא בעיר אלקינו", כנזכר לעיל.

והנה כמ"כ [כמו כן] באדם חו"ב [חכמה ובינה] אינן נסתרות במוחא ולבא והוא ענין ההתבוננות בגדולת א"ס ב"ה שיתבונן האדם בק"ש [בקריאת שמע] ובכחותיה [ובכחותיה] והוא בחי' י"ה שבנפש כי ה' הוא בחי' בינה שנק' רחובות הנהר כלומר

וכך גם באדם: חכמה ובינה הן "נסתרות במוחא ולבא". זהו ענין ההתבוננות בגדולת אין סוף, ברוך הוא, שעל האדם להתבונן בה בקריאת שמע ובכחותיה; וזוהי בחינת י"ה שבנפש. שהרי הה"א היא בחינת בינה, הנקראת "רחובות הנהר"; כלומר,

כמו צורת ה' שמתפשטת לאורך ורוחב כך בחי' השגה זאת והתבוננות זו איך שמהווה יש מאין לאין שיעור ושהוא ית' קדוש ומובדל נק' רחובות שבא באורך ורוחב בהשגה שבמוחו

כשם שצורת הה"א מתפשטת לאורך ולרוחב, כך בחינת השגה והתבוננות זו — כיצד הוא מהווה יש מאין בלי שיעור, וכיצד הוא יתברך קדוש ומובדל — נקראת "רחובות", מפני שהיא מתפרטת לאורך ולרוחב בהשגה שבמוחו.

ומזה מסתעף התפעלות האהבה בבחי' רצוא דוקא כי בינה ליבא שמבחי' ההתבוננות בהשגה יולד הצמאון ברשפי אש בבחי' רצוא

מכאן מסתעפת התעוררות האהבה, דווקא בבחינת רצוא, שכן "בינה היא הלב": מן ההתבוננות וההשגה נולדת הצימאון, ברשפי אש, בבחינת רצוא.

והוא ענין ה' דשם הוי' ובחי' היו"ד הוא בחי' החכמה כח מה שהוא בחי' השוב שאחרי הרצוא וזהו עניינה של הה"א בשם הוי'. בחינת היו"ד היא בחינת חכמה, כוח"מה — והיא בחינת השוב שלאחר הרצוא,

כמאמר הס"י [הספר יצירה] אם רץ לבך שוב לאחד פי' שוב הוא בחי' ביטול במציאות מכל וכל שלמעלה מבחי' התפעלות האהבה ברשפי אש כי התפעלות האהבה נק' יש

כמאמר ספר יצירה: "אם רץ לבך, שוב לאחד". פירוש "שוב" הוא בחינת ביטול המציאות של האדם מכל וכל, שהיא למעלה מבחינת התעוררות האהבה ברשפי אש, שהרי התעוררות האהבה נקראת "יש",

כי הרי יש מי שמתפעל ובחי' הביטול נק' אין והוא בחי' חכמה כח מ"ה [מה] והיינו בחי' יראה עילאה יראה בושת כמ"ש הן יראת ה' היא חכמה

שהרי יש מי שמתפעל; ואילו בחינת הביטול נקראת "אין", והיא בחינת חכמה, כוח"מה. זוהי בחינת יראה עילאה, יראת בושת, ככתוב: "הן יראת ה' היא חכמה".

ועוד כי הביטול הוא נמשך מצד בחי' עצמיות אור א"ס שלמעלה מזיו ואור המתלבש בעולמות דלית מחשבה תפיסא ב"י [ביה] כלל והוא

ועוד, הביטול נמשך מבחינת עצמותו של אור אין סוף, שלמעלה מן הזיו והאור המתלבשים בעולמות, שעליו נאמר "לית מחשבה תפיסא ביה כלל"; והוא

נמצא למטה כמו למעלה כי הלא את השמים ואת הארץ אני מלא ולכן מצד זה נמשך היראה והביטול כו' ולהיות בבחי' שוב כו'

נמצא למטה כמו למעלה, שהרי "את השמים ואת הארץ אני מלא". לכן מבחינה זו נמשכות היראה והביטול וכו', וכן [היכולת] להיות בבחינת שוב וכו'.

משא"כ בחי' הרצוא שהוא האהבה ברשפי אש לצאת מגדרי הגוף וליכלל למעלה בעולמות העליונים הרי עלייה זו היא ליהנות מבחי' הזיו והאור המתלבש בעולמות כו'

לא כן בחינת הרצוא, שהיא אהבה ברשפי אש לצאת ממגבלות הגוף ולהיכלל למעלה בעולמות העליונים; עלייה זו היא כדי ליהנות מן הזיו והאור המתלבשים בעולמות וכו'.

והכלל הוא דבחי' הרצוא נמשך מבחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] דמצד בחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] שייך מעלה ומטה לכן יתכן בחי' רצוא ועלייה ממטה למעלה

והכלל הוא שבחינת הרצוא נמשכת מבחינת ממלא כל עלמין, שכן מצד בחינת ממלא כל עלמין יש מעלה ומטה; לכן ייתכנו רצוא ועלייה מלמטה למעלה.

אבל שוב נמשך מצד בחי' סוכ"ע דקמיה מעלה ומטה שוין כו' וכמ"ש בד"ה וידעת היום אבל שוב נמשך מבחינת סוכ"ע כל עלמין, שלפניו מעלה ומטה שווים וכו', כפי שמבואר במאמר הפותח "וידעת היום".

וזהו בחי' י"ה שבנפש דהיינו שבק"ש [שבקריאת שמע] ותפלה צ"ל התכללות ב' מדרגות הללו דרצוא ושוב דהיינו לצאת בבחינת רצוא ולמסור נפשו באחד ואח"כ בבחי' שוב כו' וזהו בחינת י"ה שבנפש: בקריאת שמע ובתפילה צריכה להיות כלולות שתי הבחינות האלה, רצוא ושוב; כלומר, לצאת בבחינת רצוא ולמסור את נפשו באחד, ואחר כך להיות בבחינת שוב וכו'.

וכן אח"כ אחר השוב רצוא ואחר הרצוא שוב כו' וזהו פי' וכל בניך כי הנה בניך בחי' זכר חסדו הוא מדת האהבה שנמשכה מבחי' ההתבוננות

וכך גם לאחר מכן: אחרי השוב בא רצוא, ואחרי הרצוא בא שוב וכו'. וזהו פירוש "וכל בניך": "בניך" הם בחינת "זכר חסדו", שהיא מידת האהבה הנמשכת מבחינת ההתבוננות.

וזהו פי' בינה בן י"ה שבחי' בן ואהבה זו נולד ונמשך מבחי' י"ה (ועי' מזה ברע"מ [ברעיא מהימנא] פי' נשא דקכ"ב ע"א ובפי' הרמ"ז [הרב משה זכות] שם ובאדר"ז [ובאדרא זוטא] דר"צ ע"א ודרצ"א ע"א).

וזהו פירוש "בינה" — בן י"ה: בחינת הבן, אהבה זו, נולדת ונמשכת מבחינת י"ה. (ראו על כך ברעיא מהימנא, פרשת נשא, דף 122a, ובפירוש הרמ"ז שם; וכן באדרא זוטא, דף 290a ודף 291a).

והנה אע"ג [אף על גב] דבחי' י"ה הן חו"ב [חכמה ובינה] אעפ"כ [אף על פי כן] מרומז בחי' הבן בבינה כי האהבה והרצוא נמשך עיקרו מבחי' הבינה וכמ"ש כונן שמים בתכונה ונודע דשמים הוא בחי' המדות עליונות כו'

והנה, אף ש"ה הן חכמה ובינה, בחינת הבן נרמזת בכל זאת בבינה, משום שהאהבה והרצוא נמשכים בעיקר מבחינת הבינה, כפי שנאמר: "כונן שמים בתכונה". וידוע ש"שמים" הם בחינת המידות העליונות וכו'.

וכמו עד"מ בגשמיות שהגם שמוח הבן נמשך ממוח האב עכ"ז [עם כל זה] הרי עיקר גידולו הוא ע"י שהייתו תשעה חדשים בעיבור בבטן האם ועמ"ש מזה בד"ה ביום השמע"צ [השמיני עצרת] וכמשל בדברים גשמיים: אף שמוחו של הבן נמשך ממוחו של האב, עיקר גידולו מתרחש בזכות שהותו תשעה חודשים בעיבור ברחם האם. (ראו מה שנכתב על כך במאמר הפותח "ביום השמיני עצרת").

וזהו וכל בניך למודי הוי' שבחי' האהבה הנק' בן וגם היראה כלולה בו כמ"ש בפ"י ואהבת את בד"ה וידעת היום

וזהו "וכל בניך למודי הוי'": בחינת האהבה, הנקראת בן, וגם היראה כלולה בה, כפי שמבואר בפירוש "ואהבת את" במאמר הפותח "וידעת היום",

הנה הוא ע"י בחי' יו"ד היא שבנשמה כנ"ל וגם שייך בזה בחי' ו"ה הוא ענין קול ודבור שבק"ש [שבקריאת שמע] ותפלה

היא באה באמצעות בחינת ו"ה שבנשמה, כנוצר לעיל. גם לבחינת ו"ה יש חלק בכך, והיא ענין הקול והדיבור שבקריאת שמע ובתפילה;

אלא שעיקר בחי' ו"ה הוא על ידי עסק התורה ומצות וכדלקמן ועמ"ש ע"פ הקל קול יעקב אלא שהביטוי העיקרי של בחינת ו"ה הוא באמצעות העיסוק בתורה ובמצוות, כפי שיתבאר להלן. (ראו מה שנכתב על הפסוק "הקול הוא קול יעקב").

(וע' בפרדס בעה"כ [בערכי הכינויים] ערך בינה וערך בן חורין בן שמן ועמ"ש במ"א בד"ה ענין האבות הן הן המרכבה מענין יפה כח הבן כו' ועיין באדר"ז [באדרא זוטא] שם בענין תרין עטרין כו' וזהו ענין עדות לישראל וכמ"ש במ"א בענין משכן העדות:)

(וראו בפרדס, בערכי הכינויים, בערך "בינה" ובערך "בן חורין, בן שמן"; וראו מה שנכתב במקום אחר, במאמר המתחיל "ענין האבות הן הן המרכבה", על הענין של "יפה כוח הבן" וכו'; ועיינו באידרא זוטא שם, בענין "תרין עטרין" וכו'. וזהו ענין "עדות לישראל", כפי שמבואר במקום אחר בענין "משכן העדות").

5 קיצור. ענין י"ה היו"ד צמצום עד שיהיה בחי' סוכ"ע ואח"כ ו"ה נגלות המשכה בבחי' דבור אימתי גדול כו'

סיכום. עניין י"ה: היו"ד היא צמצום, עד שנוצרת בחינת סוכב כל עלמין; ואחר כך ו"ה — הדברים הגלויים, המשכה בבחינת דיבור: "מתי הוא גדול" וכו'.

ובנפש י"ה מוחא ולבא ההתבוננות בגדולת ה' ומזה נמשך רצוא ושוב וזהו וכל בניך למודי הוי': ב: ובנפש, י"ה הן המוח והלב — ההתבוננות בגדולת ה', שממנה נמשכים רצוא ושוב; וזהו "וכל בניך לימודי הוי' וכו'". (2)

והנה כ"ז [כל זה] הוא בחי' בניך שהוא בחינת י"ה כי בחי' בניך היינו בחי' המרומוז בבינה בן י"ה כנ"ל והוא ענין ומדרגת התפלה ברצוא ושוב ואחר התפלה צ"ל בחי' וי"ו

והנה כל זה הוא בחינת "בניך", שהיא בחינת י"ה, שכן בחינת "בניך" היא הבחינה הנרמזת בבינה — בן י"ה, כנזכר לעיל. וזהו עניינה ומדרגתה של התפילה, ברצוא ושוב. ואחרי התפילה צריכה לבוא בחינת וי',

והוא ענין קול דתורה שנקי וי"ו כמ"ש הקל קול יעקב וכמ"ש בסידור על פסוק זה והוא בחי' והנגלות כי הוא בחי' קלא דאשתמע ועיין בזח"א [בזהר חלק א] (ד"נ ע"ב ודקמ"א ע"ב)

והיא קול התורה, שנקרא וי', כמו שכתוב: "הקול קול יעקב", וכפי שמוסבר בסידור על פסוק זה. וזהו בחינת "והנגלות", שכן היא בחינת "קול הנשמע". ועיינו בזהר חלק א' (דף נ' ע"ב ודף קמ"א ע"ב).

והנה הוי"ו מורה על בחי' ששה מדות כי כשר ופסול טמא וטהור נמשך מן המדות וזהו ענין שיתא סדרי משנה

והנה הוי' מורה על בחינת שש המדות, שכן כשר ופסול, טמא וטהור נמשכים מן המדות; וזהו עניינם של ששת סדרי משנה.

אך המשכת החכמה שמתלבשת במדות אלו זהו ענין היו"ד שבראש הוי"ו כי צורת הוי"ו שראשה יו"ד ומן היו"ד נמשך וי"ו כו' וזהו מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] על שלא ברכו בתורה

אך המשכת החכמה המתלבשת במדות אלה היא עניין היו"ד שבראש הוי', שכן צורת הוי' היא שבראשה יו"ד, ומן היו"ד נמשכת הוי' וכו'. וזהו מאמר חז"ל על שלא ברכו בתורה:

כי ענין לברך בתורה היינו להמשיך בחי' אור א"ס המלובש בחכמה שיומשך ויתלבש בששה מדות עליונות שמהם נמשך התורה ועיי' נמשך גילוי אור א"ס למטה

שעניין לברך בתורה הוא להמשיך את בחינת אור אין סוף המלובש בחכמה, כדי שיימשך ויתלבש בשש המדות העליונות שמהן נמשכת התורה; ועל ידי כך נמשכת למטה התגלות של אור אין סוף.

כמו למעלה שהרי אין שינוי כלל קמ"י [קמ"ה] עצמותו כנ"ל ורוחניות וגשמיות שוין לפניו דכולא קמ"י [קמ"ה] כלא חשיב והגם שהתורה מדברת בענינים גשמיים

כמו למעלה, שהרי אין שום שינוי לפני עצמותו, כנזכר לעיל, ורוחניות וגשמיות שוות לפניו, שכן "הכול נחשב לפניו כלא". ואף שהתורה מדברת בענינים גשמיים,

וכמו תרומות ומעשרות וכיוצא מ"מ כשהוא ממשיך מבחי' היו"ד דחכמה נמשך גילוי אור א"ס בהן כגון תרומות ומעשרות וכיוצא בהן; ואף על פי כן, כאשר ממשיכים מבחינת היו"ד שבחכמה, נמשכת בהן התגלות של אור אין סוף.

כמו למעלה מטעם הנ"ל וברכה והמשכה זו בהתורה הוא ע"י בחי' רצוא ושוב שבתפלה שהן בחי' י"ה כי רוח אייתי רוח כו'

כפי שנתבאר לעיל, מטעם האמור. ברכה והמשכה זו אל התורה נעשות באמצעות בחינת רצוא ושוב שבתפילה, שהן בחינת י"ה, שהרי "רוח מביאה רוח" וכו'.

וזהו שנאמר בק"ש [בקריאת שמע] תחלה ואהבת ואח"כ ודברת בם ודברת לשון הנהגה והמשכה דהיינו להיות המשכת אור א"ס ב"ה בתורה וכמ"ש בד"ה השמים כסאי כו' ע"ש

וזהו שנאמר בקריאת שמע תחילה "ואהבת", ואחר כך "ודיברת בם". "ודיברת" הוא לשון הנהגה והמשכה, כלומר, להמשיך את אור אין סוף ברוך הוא בתורה, כפי שנתבאר במאמר המתחיל "השמים כסאי" וכו'; עיינו שם.

ובזה יובן מ"ש על עזבם את תורת כו' ולא שמעו בקולי דוקא דהיינו כמ"ש בד"ה ובכך יובן הכתוב "על עזבם את תורת" וכו', "ולא שמעו בקולי" — "בקולי" דווקא; כלומר, כפי שנתבאר במאמר המתחיל

כי תשמע בקול קול היינו המשכה אבל בקול היינו בפנימית הקול דהיינו אור א"ס ב"ה המלובש בהתורה

"כי תשמע בקול": "קול" הוא המשכה, ואילו "בקול" פירושו בפנימיות הקול, כלומר, אור אין סוף ברוך הוא המלובש בתורה.

והיינו מפני שלא ברכו ועמ"ש מענין בקולי ג"כ בד"ה תקעו בחדש. ועמ"ש בד"ה ואהיה אצלו אמון גבי פי' ואהיה שעשועים אני תורתך שעשעתי כו' ע"ש.

וזה היה מפני שלא בירכו. ועיינו במה שנכתב על עניין "בקולי" גם במאמר המתחיל "תקעו בחודש". ועיינו במה שנכתב במאמר המתחיל "ואהיה אצלו אמון", בביאור "ואהיה שעשועים", "אני תורתך שעשעתי" וכו'; עיינו שם.

6 והנה כ"ז [כל זה] הוא בחי' ג' אותיות דשם היינו יו"ד ה"א וי"ו ואמנם ענין ה"א אחרונה דשם הוי' הוא בחי' יראה תתאה הנק' מצות המלך

והנה כל זה הוא בחינת שלוש אותיות של השם, כלומר יו"ד, ה"א וי"ו. אבל הה"א האחרונה של שם הוי' היא בחינת יראה תתאה, הנקראת "מצות המלך",

שהוא ענין קבלת עול מלכות שמים בבחי' עול דוקא וכמ"ש בדוד ונאם הגבר הוקם על כו' שהיא ענין קבלת עול מלכות שמים דווקא בבחינת עול, כמו שנאמר על דוד: "ונאם הגבר הוקם על" וגו'.

עולה של תורה והוא כענין מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] ע"פ ושבתם וראיתם בין עובד אלקים לאשר לא עבדו שאינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה פעמים ואחד

עולה של תורה. וזהו כעין מאמר חכמינו זכרונם לברכה על הפסוק "ושבתם וראיתם בין עובד אלקים לאשר לא עבדו": אינו דומה השונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה פעמים ואחת.

שהוא לפי שבפעם א' זו היתירה משנה טבעו ורגילותו כמ"ש בסש"ב [בספר של בינונים] ואז נקרא עבד ויש בזה מעלה מה שאינו בבחי' בן כמ"ש בסש"ב [בספר של בינונים] פרק מ"א

וזאת משום שבפעם הנוספת האחת הוא משנה את טבעו ואת הרגלו, כמבואר בספר של בינונים, ואז הוא נקרא "עובד". ויש בכך מעלה שאינה קיימת בבחינת בן, כמבואר בספר של בינונים, פרק מ"א:

שהאדם צ"ל כלול מבחי' בן ומבחי' עבד ובחי' בן זהו בחי' וכל בניך הני"ל. אמנם בחי' עבד עובד אלקים זהו בחי' עול תורה וזהו בחי' בוניך וכמשי"ת [וכמו שיתבאר].

שהאדם צריך להיות כלול מבחינת בן ומבחינת עבד. בחינת בן היא בחינת "וכל בניך" הנזכרת לעיל. ואולם בחינת עבד, "עובד אלקים", היא בחינת עול תורה, והיא בחינת "בוניך", כפי שיתבאר.

7 וזהו ענין פי' והיה אם שמוע שנאמר בה ולעבדו וכמ"י ש בד"ה ועתה יגדל נא בענין בחי' עבד שהוא בחי' ביטול רצון שלמעלה מהשכל

וזהו עניינה של פרשת "והיה אם שמוע", שבה נאמר "ולעבדו", כפי שמבואר בדרוש הפותח במילים "ועתה יגדל נא", בעניין בחינת העבד, שהיא ביטול הרצון של האדם, שלמעלה מן השכל.

ושם נתבאר בחי' זו בענין המצות שצ"ל קיום המצות בבחינה זו ועי"ז דוקא נמשך גילוי רצון העלין שלמעלה מהחכמה וזהו ענין כח אדי' כו' ע"ש.

ושם מתבאר בחינה זו ביחס למצוות: יש לקיים את המצוות בבחינה זו, ודוקא על ידי כך נמשכת התגלות הרצון העליון, שלמעלה מחכמה. וזהו ענין "כוח אדנות" וכו', עיינו שם.

8 וכמ"כ [וכמו כן] יש בחי' עבד זה ג"כ בעסק התורה שהוא בחי' עול תורה כמ"ש בסש"ב [בספר של בינונים] פרק מ"א דיש בן שהוא ג"כ עבד

בדומה לכך, בחינת עבד זו קיימת גם בעיסוק בתורה, שהוא בחינת עול תורה, כפי שמוסבר בספר של בינונים, פרק מ"א, שיש בן שהוא גם עבד;

דהיינו אחר בחי' וכל בניך יהי' [יהיה] בחינת בוניך ע"י עול תורה שהוא בחי' עבד זה הבי'.

כלומר, לאחר הבחינה של "וכל בניך", תהיה בחינת "בניך", באמצעות עול תורה, שהיא בחינת העבד השנייה הזו.

9 ועמ"ש מענין ב' בחי' עבד בביאור ע"פ לא הביט און ביעקב ומדרגה זאת היה שרש בחי' דוד שהיה מרכבה לבחי' מלכות לפי שהיה בבחי' עבד ודוד עבדי

ראו מה שנכתב בעניין שתי בחינות של עבד, בביאור על הפסוק "לא הביט און ביעקב". מדרגה זו הייתה שורש בחינתו של דוד, שהיה מרכבה לבחינת מלכות, משום שהיה בבחינת עבד: "ודוד עבדי".

וזהו נאם דוד בן ישי ונאם הגבר הוקם על פי' מתחלה הוא בחי' בן ישי כענין בחי' וכל בניך למודי הוי' וזהו "נאם דוד בן ישי ונאם הגבר הוקם על": תחילה הוא בבחינת "בן ישי", בדומה לבחינת "וכל בניך לימודי הוי'",

כי פי' בן ישי היינו כענין בן י"ה כי ישי היינו י' עם ש"י עולמות שבבינה וע' מזה בזהר ס"פ תרומה (דקע"ה ב')

שכן פירוש "בן ישי" הוא בדומה ל"בן י"ה": "ישי" הוא יו"ד עם ש"י עולמות שבבינה. ראו על כך בזוהר, סוף פרשת תרומה (דף קעה ע"ב),

ובמק"מ [ובמקדש מלך] שם ואח"כ ונאם הגבר הוקם על זהו בחי' בוניך ועי' בזהר ר"פ חקת (דק"פ ע"ב) מענין הוקם על

ובמק"מ שם. ואחר כך "ונאם הגבר הוקם על" — זו בחינת "בוניך". ראו על כך בזהר, תחילת פרשת חוקת (דף קפ ע"ב), בעניין "הוקם על".

וזהו ג"כ ענין מ"ש ובניהו בן יהוידע בן איש חי רב פעלים (בשמואל ב' סי' כ"ג) פי' בניהו היינו בן י"ה והוי"ו שאח"כ הוא עסק התורה

וזהו גם ענין הכתוב "ובניהו בן יהוידע בן איש חי רב פעלים" (שמואל ב', פרק כג): "בניהו" פירושו בן י"ה, והוי' שאחר כך היא עסק התורה,

והיינו בבחי' רב פעלים דהיינו בחינת עול תורה וכמ"ש בגמרא רפ"ג [ריש פרק ג'] דברכות (ד"ח ע"ב) ובזח"א [ובזהר חלק א] (ד"ו סע"א [סוף עמוד א] קל"ב א' קל"ו א' ר"ז ב')

כלומר, בבחינת "רב פעלים", שהיא בחינת עול התורה, וכמו שכתוב בגמרא, תחילת פרק ג' בברכות (דף יח ע"ב), ובזהר חלק א' (דף ו' סוף ע"א; קלב ע"א; קלו ע"א; רז ע"ב).

ולכן וישימהו דוד אל משמעתו שבו ועל ידו נעשה בנין ירושלים בחי' בוניך כי ירושלים

ולכן "וישימהו דוד אל משמעתו": בו ועל ידו נבנה בנין ירושלים, בחינת "בוניך". שכן ירושלים

היינו יראה שלם ועי' עול מלכות שמים נעשה בנין יראה שלם להיות שלימות היראה כו' כי לעומת זה בחי' חורבן ירושלים היינו נפילת בניל המלי'

היא "יראה שלם"; ועל ידי עול מלכות שמים נבנית "יראה שלם", ונעשית היראה שלמה וכו'. ומנגד, חורבן ירושלים הוא נפילת בנין המלכות.

דהיינו מ"ש סוכת דוד הנופלת היינו ענין עול דרך ארץ ובקשת המותרות בתענוגי עוה"ז יותר על די הסיפוק שזהו הסבה המטרדת מעול תורה כי את זה לעומת זה עשה האלקים כו'.

כלומר, זהו מה שנאמר: "סוכת דוד הנופלת". הכוונה היא לעול הפרנסה והעיסוקים הגשמיים, ולרדיפה אחר מותרות בתענוגות העולם הזה מעבר לצורכי האדם. זהו הגורם שמסיח את הדעת מעול תורה, שהרי "את זה לעומת זה עשה האלקים" וכו'.

אמנם הטעם שבנין יראה שלם הוא עי' עול תורה דוקא הוא כמ"ש החכמה יבנה בית

אולם הטעם לכך שבנין יראה שלמה נעשה דווקא באמצעות עול תורה הוא על פי הכתוב: "בכחמה יבנה בית",

והוא בחי' התורה דמחכמה נפקת שמשם שרש יראה שלם הנ"ל כנודע דחכמה היא יראה עילאה שהיא שרש בחי' יראה תתאה כו'

וזהו בחינת התורה, ש"מחכמה נפקת", ושם נמצא השורש של היראה השלמה האמורה לעיל. כידוע, חכמה היא יראה עילאה, שהיא שורש בחינת יראה תתאה וכו'.

ולכן על ידי עסק התורה בבחי' קבלת עול תורה ממשיכים מבחינת חכמה עילאה שהיא יראה עילאה ביראה תתאה ולכן נקי' בוניך דוקא.

לכן, על ידי לימוד התורה מתוך קבלת עול תורה ממשיכים מבחינת חכמה עילאה, שהיא יראה עילאה, אל היראה התחתונה; ומשום כך דווקא הם נקראים "בנייך".

10 והנה עם היות בחי' בניך הוא ג"כ בן י"ה שמקבל מבחי' חכמה ג"כ מ"מ עיקר בחי' קבלתו מבינה כנ"ל

משא"כ בחי' בוניך עיקרו מבחי' חכמה ממש

והנה, אף ש"בנייך" היא גם בחינת בן י"ה, המקבלת גם מבחינת חכמה, מכל מקום עיקר קבלתה הוא מבינה, כאמור לעיל; מה שאין כן "בנייך", שעיקרם מבחינת חכמה עצמה,

וכמו ע"ד ההפרש בין מקרא קדש דיו"ט [דיום טוב] לגבי קדש ממש בחי' שבת ועמ"ש סד"ה וארא אל אברהם גבי ענין ושמי הוי' לא נודעתי להם

כמו ההבדל בין "מקרא קודש" של יום טוב לבין קדושה ממש, בחינת שבת. ראו מה שנכתב בסוף המאמר הפותח במילים "וארא אל אברהם", בעניין "ושמי הוי' לא נודעתי להם".

וזהו הקל קול יעקב עד"מ הקול שמחבר את המחשבה להביא בדבור בהתגלות כך בקול דתורה ממשיך מבחי' אור החכמה בדבור שהוא ענין בנין ירושלים יראה שלם

וזהו "הקול קול יעקב": דרך משל, הקול מחבר את המחשבה לדיבור ומביא אותה לידי גילוי בדיבור; כך גם בקול התורה, ממשיכים מבחינת אור החכמה אל הדיבור, וזהו ענין בנין ירושלים — יראה שלם.

והיינו כמש"ל [כמה שכתוב לעיל] בענין אימתי גדול ה' כשהוא בעיר אלקינו וע"י עסק התורה ממשיכים להיות בבחינה זו שבח ותוספת בתוקף אור וגילוי

וזהו כפי שנתבאר לעיל בענין "אימתי גדול ה'?" כשהוא בעיר אלקינו; ובעסק התורה ממשיכים [את האור] כך שבבחינה זו יהיו שבח ותוספת בעוצמת האור והגילוי.

כי בלא"ה [בלאו הכי] הדבור מקבל מהמדות והוא בבחי' גבורות וצמצומים כמ"ש כבוד מלכותך יאמרו וגבורתך ידברו

שכן בלא זאת הדיבור מקבל מן המדות, והוא בבחינת גבורות וצמצומים, ככתוב: "כבוד מלכותך יאמרו וגבורתך ידברו".

אבל על ידי עסק התורה ממשיכים בהדבור מבחינת חכמה עילאה עצמה וגם מלמעלה מהחכמה להיות מראש מקדם נסוכה וכמ"ש במ"א ע"פ ועתה יגדל נא כח אד' שזהו ג"כ ענין העונה איש"ר [אמן יהא שמיה רבא] מברך בכל כחו.

אבל באמצעות עסק התורה ממשיכים אל הדיבור מבחינת חכמה עילאה עצמה, וגם ממה שלמעלה מחכמה, כדי שיהיה "מראש מקדם נסוכה", כמבואר במקום אחר על הפסוק "ועתה יגדל נא כח ה'". וזהו גם עניינו של העונה "אמן, יהא שמיה רבא מברך" בכל כוחו.

11 וז"ש [וזהו שכתוב] להודיע כו' וכבוד הדר מלכותו. וזהו ארוממך אלקי המלך ועמ"ש בד"ה כי אתה נרי ובד"ה באתי לגני

וזהו שנאמר: "להודיע" וכו', "וכבוד הדר מלכותו". וזהו "ארוממך אלקי המלך". ראו מה שנכתב במאמר המתחיל "כי אתה נרי" ובמאמר המתחיל "באתי לגני".

וזהו א"ת [אל תקרי] בניך אלא בוניך כי העיקר הוא להמשיך האור והגילוי במדת מלכותו ית' וכמ"ש במ"א סד"ה שובה ישראל עד בענין

וזהו "אל תקרי בניך אלא בוניך": העיקר הוא להמשיך את האור והגילוי במידת מלכותו ית', כפי שמבואר במקום אחר, בסוף המאמר המתחיל "שובה ישראל עד", בענין

כי עמך הסליחה למען תורא ועד"ז יש לפרש הפסוק על כן יעזב איש את אביו ואת אמו ודבק באשתו דלכאורה מאי קמ"ל [קא משמע לן].

"כי עמך הסליחה למען תורא". ועל דרך זו אפשר לפרש את הפסוק "על כן יעזב איש את אביו ואת אמו ודבק באשתו", שלכאורה, מה הוא בא ללמדנו?

אדך בדרך רמז הענין אביו ואמו היינו בחי' ההתבוננות שכולל חכמה ובינה וזה בינה בן י"ה אלא בדרך רמז, עניין "אביו ואמו" הוא בחינת ההתבוננות, הכוללת חכמה ובינה; וזהו "בינה בן י"ה",

דהיינו האהבה הנמשכת מן ההתבוננות כני"ל והוא בחי' התפלה בדחילו ורחימו ועסק התורה שבע"פ [שבעל פה] נק' ודבק באשתו כי היא מורשה קהלת יעקב א"ת [אל תקרי] מורשה אלא מאורסה.

כלומר, האהבה הנמשכת מן ההתבוננות, כנזכר לעיל; והיא בחינת התפילה ביראה ובאהבה. והעיסוק בתורה שבעל פה נקרא "ודבק באשתו", שהרי היא "מורשה קהלת יעקב": אל תקרי "מורשה" אלא "מאורסה".

12 והנה התשבע"פ [התורה שבעל פה] מדברת הכל בענינים גשמיים והיא לכאורה השפלה לגבי ההתבוננות

בתפלה בדו"ר [בדחילו ורחימו] אבל באמת זהו העיקר להיות דירה בתחתונים ועמ"ש מזה בד"ה כפ' נסכים

והנה, התורה שבעל פה עוסקת כולה בעניינים גשמיים, ולכאורה היא נמוכה לעומת ההתבוננות שבתפילה באהבה וביראה. אך לאמיתו של דבר, זהו העיקר — שתהיה דירה בתחתונים. וראו מה שנכתב על כך במאמר על פרשת נסכים.

וזהו ע"י יעזוב ע"ד א"ת [אל תקרי] בניך ודבק באשתו בחי' בוניך ועמ"ש בד"ה קדש ישראל בפי' ראה חיים עם אשה אשר אהבת דקאי ג"כ על תשבע"פ [תורה שבעל פה] ומ"מ אי אפשר לבא לבחי' זו

וזה נעשה על ידי "יעזוב", על דרך "אל תקרי בניך אלא בוניך", ו"ודבק באשתו" — בחינת "בניך". וראו מה שנכתב במאמר המתחיל "קודש ישראל", בפירוש הפסוק "ראה חיים עם אשה אשר אהבת", שגם הוא מכוון לתורה שבעל פה. ואף על פי כן, אי אפשר להגיע לבחינה זו

אלא כשיהי' [כשיהיה] תחלה בחי' וכל בניך כי כל האומר אין לי אלא תורה אפילו תורה אין לו

אלא אם כן קדמה לכך תחילה בחינת "וכל בניך", שכן כל האומר "אין לי אלא תורה" — אפילו תורה אין לו.

וזהו ג"כ מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] פ"ק [פרק קמא] דברכות בענין המשמח לחתן זוכה לתורה

דלכאורה למה צריכים לשמחו ומדוע לא ישמח בעצמו אלא משום כי בתחלה הוא בבחי' בן י"ה

וזהו גם מאמר חז"ל בפרק הראשון של מסכת ברכות, שמי שמשמח חתן זוכה לתורה. ולכאורה, מדוע צריכים אחרים לשמח אותו, ומדוע אינו שמח בעצמו? אלא משום שבתחילה הוא בבחינת בן י"ה,

וצריך לעזוב את אביו ואת אמו ע"כ צריכים לשמחו ועמ"ש מזה סד"ה זאת חנוכת המזבח.

והוא צריך לעזוב את אביו ואת אמו; לכן צריכים לשמח אותו. וראו מה שנכתב על כך בסוף המאמר המתחיל "זאת חנוכת המזבח".

13 ועדיי יובן גייכ למעלה כי התורה נקי גייכ חתן ביום חתונתו זה מ"ת [מתן תורה] והיינו תשכ"כ [תורה שבכתב]

והוא גייכ בבחי' עייכ יעזב איש את אביו ואת אמו

כך יש להבין גם למעלה: גם התורה נקראת חתן, "ביום חתונתו" — זהו מתן תורה, כלומר התורה שבכתב; וגם היא בבחינת "על כן יעזב איש את אביו ואת אמו",

היינו בחי' אלפים שנה שקדמה התורה לעולם שהוא בחי' אאלפך חכמה אאלפך בינה ומשם ירדה בבחי' עולם והיינו [והרי זה] בחי' ירידה

כלומר, בחינת אלפיים השנים שבהן קדמה התורה לעולם, שהן בחינת "אאלפך חכמה, אאלפך בינה"; ומשם ירדה לבחינת עולם, וזו בחינת ירידה.

ולכן אמרו נובלות חכמה שלמעלה תורה ודבק באשתו היינו תשבע"פ [תורה שבעל פה] או כנס"י [כנסת ישראל] שנקי גייכ כלה (עי' [עייין] מזה בד"ה תורה צוה מה שלפעמים נקי כנס"י [כנסת ישראל] כלה ולפעמים חתן כנ"ל)

ולכן אמרו: "נובלות חכמה שלמעלה תורה". ו"ודבק באשתו" — זו התורה שבעל פה, או כנסת ישראל, שגם היא נקראת כלה. (ראו על כך במאמר המתחיל "תורה צוה", מדוע כנסת ישראל נקראת לפעמים כלה ולפעמים חתן, כנ"ל.)

ולכן צי"ל כל המשמח את החתן כדכתיב אני תורתך שעשעתי והיינו עיי כי באמת כח ירידה זו נמשך מלמעלה מהחכמה עילאה עצמה כמ"ש במ"א בד"ה לך מארצך כו'

ולכן נאמר: "כל המשמח את החתן", ככתוב: "אני תורתך שעשעתי". והטעם הוא שבאמת, הכוח לירידה זו נמשך למעלה מהחכמה העילאה עצמה, כמוסבר במקום אחר במאמר המתחיל "לך מארצך" וכו',

וכמ"ש בזח"ג (דק"מ ע"א ודרס"ב א') וממשיכותא דמוחא עילאה סתימאה כו' נמשך עטרא דגבורה מקור תשבע"פ [תורה שבעל פה] כו'.

וכמו שכתוב בזוהר, חלק ג' (דף קמ ע"א ודף רסב ע"א): "וממשיכותא דמוחא עילאה סתימאה" וכו' נמשכת עטרת הגבורה, מקור התורה שבעל פה, וכו'.

והעיקר כי ירידה זו צורך עליי [עליה] הוא דהיינו שיש יתרון להחכמה מן הסכלות היינו עיי דאתהפכא ונתברר הנה"ב [הנפש הבהמית] נעשה יתרון האור וכמ"ש בד"ה זכור את

והעיקר הוא שירידה זו צורך עלייה היא: כלומר, יש יתרון לחכמה מן הסכלות; באמצעות הפיכת הנפש הבהמית ובירורה נעשה יתרון האור, וכמו שמוסבר במאמר המתחיל "זכור את

יום השבת כפי' חכמות בחוץ תרונה וכמ"ש סד"ה ושבת' בשלום בענין שלום לרחוק שנעשה קרוב וכמשי"ת [וכמו שיתבאר] לקמן בענין פי' ורב שלום ועמ"ש בד"ה המגביהי לשבת בענין השמן הנמשך מבירור ק"נ [קליפת נוגה] שממנו עיקר יתרון האור:

יום השבת", כביאור "חכמות בחוץ תרונה"; וכמו שמוסבר בסוף המאמר המתחיל "ושבת' בשלום", בענין "שלום לרחוק" שנעשה קרוב; וכפי שיתבאר להלן כביאור "ורב שלום". וראו גם מה שכתוב במאמר המתחיל "המגביהי לשבת", בענין השמן הנמשך מבירור קליפת נוגה, שממנו בעיקר בא יתרון האור.

14 קיצור. והנה בניך זהו ענין האהבה שבתפלה וגם היראה כלולה בה ואח"כ עסק התורה הוא בחי' וי"ו והנגלות לנו ה' הוא בחי' הוקם על. בוניך. ובניהו כו' רב פעלים.

סיכום. והנה "בניך" הוא ענין האהבה שבתפילה, וגם היראה כלולה בה. לאחר מכן, העיסוק בתורה הוא בחינת וי', ו"הנגלות לנו" – ה'; והה"א היא בחינת "הוקם על". "בניך". ו"בניהו" וכו', "רב פעלים".

וזהו ע"כ יעזב כו' כל המשמח. חכמות בחוץ. ג והנה עפ"ז [על פי זה] יובן ג"כ משארז"ל [מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] גבי ורב שלום בניך א"ת [אל תקרי] בניך

וזהו "על כן יעזב" וכו', "כל המשמח", "חכמות בחוץ". (ג) על פי זה יובן גם מה שאמרו חז"ל על "ורב שלום בניך": אל תקרי "בניך"

אלא בוניך שלהיות בחי' ורב שלום זהו ע"י בחי' בוניך דוקא שהוא עסק התורה בקבלת עול
אלא "בניך". שכן בחינת "ורב שלום" באה דווקא על ידי בחינת "בניך", שהיא העיסוק בתורה מתוך קבלת עול;
והיינו אחר קדימת בחי' בניך תחלה שהוא ענין התפלה ואז ע"י התורה בבחי' בוניך נעשה בחי' ורב שלום כו'

כלומר, לאחר שבאה תחילה בחינת "בניך", שהיא ענין התפילה; ואז, באמצעות התורה בבחינת "בניך", נוצרת בחינת "ורב שלום" וכו'.

פי' ורב הוא עשו כמ"ש ורב יעבוד צעיר וכמ"ש עשו יש לי רב ועיין ברכות פ' דברים ע"פ רב לכם פירוש "ורב" הוא עשו, כמו שכתוב "ורב יעבוד צעיר", וכמו שכתוב שעשו אמר "יש לי רב". ועיין במדרש רבה, פרשת דברים, על הפסוק "רב לכם".

והיינו להיותו בבחי' הפירוד שהוא הריבוי כמ"ש נפשות עשו לשון רבים ונקי' רשות הרבים וטורי דפרודא כידוע

וזה משום שהוא בבחינת פירוד, שהיא ריבוי, כמו שנאמר על עשו "נפשות" בלשון רבים; והיא נקראת "רשות הרבים" ו"טורי דפרודא", כידוע.

אבל בחי' עי' [עיינ] דנפש יעקב נאמר נפש לשון יחיד להיותן בבחי' היחוד ונקי' רשות היחיד וזהו בחי' ורב שלום שמבחי' ריבוי ופירוד דעשו יוכלל ויטייחד בבחי' היחוד האלקי

אבל על בחינת שבעים הנפשות של יעקב נאמר "נפש" בלשון יחיד, משום שהן בבחינת אחדות; והיא נקראת "רשות היחיד". וזהו בחינת "ורב שלום": שהריבוי והפירוד של עשו יכללו ויתאחדו בבחינת האחדות האלקית.

(עיינ מ"ש בתו"א [בתורה אור] בפ' וישב בד"ה כה אמר ה' צבאות כו' בפ"י ורב יעבוד כו' דשם מבואר ענין התכללות זו שהוא ע"ד התכללות כחות נה"ב [נפש הבהמית] בנה"א [בנפש האלקית] כו')

(עיינו במה שנכתב בתורה אור, פרשת וישב, במאמר המתחיל "כה אמר ה' צבאות" וכו', בביאור "ורב יעבוד" וכו'; שם מוסבר ענין ההכללה הזאת, שהיא בדומה להכללת כוחות הנפש הבהמית בנפש האלקית וכו').

והוא הנקי' שלום שהשלום ענינו בחי' התחברות בין ב' הפכים כידוע וכך הוא המחבר להיות התכללות ניצוצים מבחי' טורי דפרודא בקדושה האלקית וזהו ורב שלום וזהו ג"כ ענין ורב להושיע כו'.

וזה נקרא "שלום", שכן עניינו של השלום הוא חיבור בין שני הפכים, כידוע. וכך גם הוא מחבר, כך שניצוצות מבחינת "הרי הפירוד" נכללים בקדושה האלקית. וזהו "ורב שלום", וזהו גם ענינו של "ורב להושיע" וכו'.

15 ולהבין איך עא"י [על ידי] עסק התורה דוקא נעשה בחי' ורב שלום וכמ"ש או יחזיק במעוזה יעשה שלום לי בפמשמ"ע [בפמליא של מעלה] שלום יעשה לי בפמשמ"ט [בפמליא של מטה] ולא מבחינת התפלה לבד

כדי להבין כיצד דווקא על ידי העיסוק בתורה מתהווה בחינת "ורב שלום", כמו שכתוב: "או יחזיק במעוזה יעשה שלום ליי" — בבית שלמעלה, "שלום יעשה ליי" — בבית שלמטה; ולא מבחינת התפלה בלבד,

וכמו שאמר א"ת [אל תקרי] בניך שהוא בחינת האהבה שבתפלה שנקי' בן אלא בוניך דוקא בבחינת עול תורה שאחר התפלה ואז נעשה ורב שלום כו'.

וכפי שאמרו: אל תקרי "בניך", שהיא בחינת האהבה שבתפלה, הנקראת "בן", אלא "בוניך" — דווקא בבחינת עול תורה, שבאה לאחר התפלה; ואז מתהווה "ורב שלום" וכו'.

הענין יובן בהקדים מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] עתיד חזיר ליטהר (ענין במדרש תהלים ס"י קמ"ו ע"פ מתיר אסורים ובספר מאור אור אות ח' סעיף ו' וענין ברכות ס"פ שמיני)

הענין יובן בהקדמת מאמר חז"ל: "עתיד חזיר ליטהר" (ענינו במדרש תהלים, סימן קמ"ו, על הפסוק "מתיר אסורים", ובספר מאור אור, אות ח', סעיף ו'; וענינו ברכות בסוף פרשת שמיני).

דהנה כתיב יכרסמנה חזיר מיער והענין שבתוכה מיער הוא ענין תלויה להיות ידוע ששרש יניקת העי [השבעים] שרים הוא מבחינת ז' מדות עליונות הכלולים מעשר שהם ע' [שבעים] ובקדושה הם ע' [שבעים]

נפש דיעקב

שהרי כתוב: "יכרסמנה חזיר מיער", והע' שבתוכה "מיער" היא ע' תלויה. זאת משום שכידוע, מקור יניקתם של שבעים השרים הוא מבחינת שבע המדות העליונות הכלולות מעשר, שהן שבעים; ובקדושה הן שבעים הנפש של יעקב.

וזהו יצב גבולות עמים למספר וגוי' ובהיותם מקבלים מבחי' ז' מדות עליונות הכלולים מעשר שהם ע' [ענין] אזי הע' [הענין] תלויה להיות

וזהו "יצב גבולות עמים למספר וגוי'". וכאשר הם מקבלים מבחינת שבע המדות העליונות הכלולות מעשר, שהן שבעים, אזי הע' תלויה, כדי

כי מרחוק אור האלקי יאיר עליהם שאינו מתלבש בפנימיותם רק מאיר עליהם בבחי' מקיף ורם ומתנשא עליהם כמ"ש רם על כל וגוי'

שמרחוק יאיר עליהם אור אלקי; הוא אינו מתלבש בפנימיותם אלא רק מאיר עליהם בבחינת אור מקיף, גבוה ונישא מעליהם, כמו שכתוב: "רם על כל וגוי'".

ועמ"ש בד"ה ראה ריח בני ויער זה הוא עולם המלאכים כמ"ש אכלתי יערי שהוא בחי' יוצר אור שמשם מתחיל עה"ד [עץ הדעת] טו"ר [טוב ורע] ומשם יש יניקה לע"ש

וענינו במה שכתוב בד"ה "ראה ריח בני". וייער זה הוא עולם המלאכים, כמו שכתוב "אכלתי יערי", שהוא בחינת "יוצר אור", שמשם מתחיל עץ הדעת טוב ורע ומשם יש יניקה לע' שרים.

ואמנם מקבלים בריחוק כנ"ל וכאשר מקבלים אור ושפע האלקית נעשים אח"כ בבחינת פירוד וזהו יכר סמנה חזיר מיער כו'.

אמנם הם מקבלים מרחוק, כנזכר לעיל; וכאשר הם מקבלים אור ושפע אלקי, הם נעשים לאחר מכן בבחינת פירוד. וזהו "יכרסמנה חזיר מיער" כו'.

ועיין ברבות תולדות ר"פ ס"ה וס"פ תרומה ובפרשה שמיני פ"ג ובשה"ש [ובשיר השירים] בפסוק כמעט שעברתי (אחד) מהם.

ועיינו במדרש רבה, תולדות, בתחילת פרק ס"ה; בסוף פרשת תרומה; בפרשת שמיני, פרק י"ג; ובשיר השירים [רבה] על הפסוק "כמעט שעברתי (אחד) מהם".

אך הנה לעתיד כתיב אז אהפוך אל עמים שפה ברורה דהיינו אף עובדי כוכבים יתבררו

אבל על העתיד נאמר: "אז אהפוך אל עמים שפה ברורה"; כלומר, גם עובדי האלילים יתבררו,

כי לעתיד כתיב ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ וכתוב ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר כו'

שכן על העתיד נאמר: "ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ", ונאמר: "ונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר" וכו',

ובאו במעלות צורים מפני פחד ה' כו' כי יתברר כל בחינת רע ואתהפכא חשוכא לנהורא ומרירו

למיתקא עד שכל בני בשר יכרעו ויפולו כו'

ו"באו במעלות צורים מפני פחד הוי' וכו'; כי כל בחינת רע תתברר, והחושך יתהפך לאור והמר למתוק, עד שכל בני האדם יכרעו ויפלו וכו'.

(וכמ"ש מזה בפ' וישלח ע"פ ויקח מן הבא בידו מנחה כו' ע"ש) וזהו ענין שעתיד חזיר ליטהר

(כפי שמבואר על כך בפרשת וישלח, על הפסוק "ויקח מן הבא בידו מנחה" וכו'; עיינו שם). וזהו ענין טהרת החזיר לעתיד לבוא:

כי עכשיו גרה לא יגר שאינו מחזיר הניצוצין שנפלו בו בשכח"כ [בשבירת הכלים] מבחי' ע' [עייין] תלויה הנ"ל

כי עכשיו "גרה לא יגר", משום שאינו מחזיר את הניצוצות שנפלו בו בשבירת הכלים, מבחינת העיין התלויה הנ"ל;

אבל לעתיד יחזיר כל הניצוצין ואז לעתיד מבחינת יער הנ"ל נעשה תיבת עיר והוא בחינת עיר אלקינו

בנין יראה שלם להיות גדול ה' בעיר אלקינו כו'

אבל לעתיד הוא יחזיר את כל הניצוצות. ואז, לעתיד, מן הבחינה של יער הנ"ל נוצרת המילה עיר: זו בחינת "עיר אלקינו", בנין של יראה שלמה, כדי ש"גדול הוי' בעיר אלקינו" וכו'.

וזהו ענין ורב שלום כו' וזהו כענין מ"ש סד"ה ושבתי בשלום הנ"ל ב' שלום כו'

וזהו ענין "רב שלום" וכו'; וזה דומה למה שנאמר בסוף המאמר המתחיל "ושבתי בשלום" הנ"ל, על שתי הבחינות של שלום וכו'.

והנה בירור זה נעשה על ידי עסק התורה דוקא כי הטעם שנק' תורה מלשון הוראה להבדיל בין הטמא לטהור כו'

והנה בירור זה נעשה דווקא באמצעות העיסוק בתורה, שכן הטעם לכך שהיא נקראת תורה הוא שהשם נגזר מלשון הוראה — "להבדיל בין הטמא לטהור" וכו'.

ויש הוראה שהוא מכשיר ומטהר גם מה שנראה אסור וטמא לכאורה או בהפך שאוסר מה שנראה כשר לכאורה כו'

יש הוראה שמתירה ומטהרת גם את מה שנראה לכאורה אסור וטמא, או להפך — אוסרת את מה שנראה לכאורה מותר וכו'.

והיינו ממש ענין הבירורים לאהפכא חשוכא לנהורא וזהו שמע ישראל שם עי' [עיינן] היינו להעלות הניצוצים שנפלו מבחי עי' [עיינן] הנ"ל לשרשם בקדושה העליונה כו'

וזהו בדיוק ענין הבירורים — להפוך חושך לאור. וזהו "שמע ישראל": שם עי' [עיינן], כלומר להעלות את הניצוצות שנפלו מבחינת שבעים הנזכרת לעיל, אל שורשם בקדושה העליונה וכו'.

וזהו אכלתי יערי עם דבשי יערי היינו יוצר אור שע"י ההתבוננות איך שהמלאכים עומדים ביראה כו' וזהו "אכלתי יערי עם דבשי": "יערי" הוא [הברכה] "יוצר אור", שכן באמצעות ההתבוננות בכך שהמלאכים עומדים ביראה וכו',

מתקנים שלא יהיה יניקת החיצונים מבחי יער הנ"ל ודבשי היינו ק"ש [קריאת שמע] כתפוח בעצי היער כו'

מתקנים את הדבר, כדי שהחיצונים לא יינקו מבחינת ה"יער" הנזכרת לעיל. ו"דבשי" הוא קריאת שמע: "כתפוח בעצי היער" וכו'.

וזהו שמע שם עי' [עיינן] ואח"כ בשמו"ע [בשמונה עשרה] סנד"ל [סנדלפון] שהוא בגימטריא יער קושר כתרים לקונו מתפלותיהם כו'

וזהו "שמע" — שם עי' [עיינן]. ואחר כך, בתפילת שמונה עשרה, סנדלפון, ששמו בגימטריה יער, קושר כתרים לקונו מתפללותיהם וכו'.

אך עיקר הבירור הוא ע"י התורה וזהו ורב שלום שמרבים שלום מפני שעושים מבחי' פירוד דע"ש בחי' יחוד ע"י הבירורים שע"י התורה

אך עיקר הבירור נעשה באמצעות התורה. וזהו "ורב שלום" — שמרבים שלום, מפני שמתוך בחינת הפירוד של שרי שבעים עושים בחינת אחדות, באמצעות הבירורים שנעשים על ידי התורה;

כי בחכמה דוקא אתברירו (ועמ"ש בד"ה בחדש השלישי גבי שהתורה נק' עוז ותושיה כו' ושלום בפמשמ"ט [בפמליא של מטה] כו' שלא יהיה מונע מצד הגוף ונה"ב [ונפש הבהמית] ועמ"ש בד"ה מזמור לתודה הריעו לה' כל הארץ בענין חמץ שבקרבת תודה).

כי דווקא בחכמה הם מתבררים (ועיינו כמה שנכתב במאמר המתחיל "בחדש השלישי", בעניין שהתורה נקראת "עוז ותושיה" וכו' ו"שלום בפמליא של מטה" וכו', שלא יהיה מונע מצד הגוף והנפש הבהמית; וכן עיינו כמה שנכתב במאמר המתחיל "מזמור לתודה הריעו לה' כל הארץ", בעניין החמץ שבקרבת תודה).

ור"ת [וראשי תיבות] הריעו כו' הוא הלכה כי בחכמ' [בחכמה] אתברירו כנ"ל) וזהו שנק' ת"ח [תלמיד חכם] / תלמידי חכמים] הם למודים מבחי' חכמה כח מ"ה [מה] ועיינן ברבות תצוה פ' ל"ח

וראשי התיבות של "הריעו" וכו' הם "הלכה", שכן בחכמה הם מתבררים, כנזכר לעיל). ולכן הם נקראים תלמידי חכמים: הם למודים מבחינת חכמה, כוח מה. ועיינו במדרש רבה, תצוה, פרק ל"ח.

וזהו המשך הפסוק וכל בניך למודי הוי' בניך הם לימודי הוי' שמקבלים מבחי' י"ה להיות בחי' רוי"ש [רצוא ושוב]

וזהו המשך הפסוק: "וכל בניך למודי הוי'" — "בניך" הם "למודי הוי'", שכן הם מקבלים מבחינת י"ה כדי להיות בבחינת רצוא ושוב;

וזהו עסק התפלה ואח"כ נעשו בחי' בוניך בעסק התורה בבחי' עול תורה ועי"ז נעשה ורב שלום כו' וזהו עניין עבודת התפילה. לאחר מכן הם נעשים בבחינת "בוניך", בעיסוק בתורה מתוך קבלת עול תורה; ועל ידי כך נעשה "ורב שלום" וכו'.

וזהו ג"כ ענין והאם רובצת כו' לא תקח האם על הבנים אלא להיות תחלה בבחי' וכל בניך וזהו גם עניין "והאם רובצת" וכו', "לא תיקח האם על הבנים": אלא יש להיות תחילה בבחינת "וכל בניך";

אמנם אח"כ כתיב שלח תשלח כו' היינו כמש"ל [כמה שכתוב לעיל] בפ"י על כן יעזב כו' ואת הבנים תקח לך היינו בחי' בניך ואח"כ למען ייטב לך והארכת ימים היינו בחינת בצדקה תכונני כדלקמן.

אבל לאחר מכן נאמר "שלח תשלח" וכו', והיינו כפי שנתבאר לעיל בפירוש "על כן יעזב" וכו'; "ואת הבנים תיקח לך" היא בחינת "בניך"; ולאחר מכן, "למען ייטב לך והארכת ימים", היא בחינת "בצדקה תכונני", כפי שיתבאר להלן.

16 ומכ"ז [ומכל זה] יובן ענין בוניך שהוא בחי' בנין ירושלים וברכות סדר וירא פנ"ו איתא יראה שלם כו' ומלכי צדק מלך שלם כו'

מכל זה מובן עניינם של "בוניך": זו בחינת בניינה של ירושלים. במדרש רבה, סדר וירא, פרק נ"ו, נאמר: "יראה שלם" וכו', וכן: "ומלכי צדק מלך שלם" וכו'.

והנה שלם יש בו ב' פירושים האחד לשון שלימות ושלימות היראה תתאה היינו כשממשיכים בה בחינת יראה עילאה והוא ע"י התורה כנודע מענין אם אין חכמה אין יראה ל"שלם" יש שני פירושים. הראשון הוא מלשון שלמות: היראה התחתונה שלמה כאשר נמשכת לתוכה בחינת היראה העליונה, והדבר נעשה באמצעות התורה, כידוע מן האמירה: "אם אין חכמה אין יראה".

וגם פ"י מלך שלם היינו כשממשיכים אל בחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] הנק' מלך מבחי' סוכ"ע ואזי הוא מלך שלם וכמ"ש בזח"א [בזהר חלק א'] (דפ"ז ע"א) אימתי כו' ביומא דכפורי כו' גם פירוש "מלך שלם" הוא שממשיכים אל בחינת ממלא כל עלמין, הנקראת "מלך", מבחינת סוכב כל עלמין; ואז הוא מלך שלם, ככתוב בזהר, חלק א', דף פ"ז ע"א: "אימתי" וכו', "ביומא דכפורי" וכו'.

ואזי הוא ג"כ יראה שלם וכמ"ש במ"א בענין ותגל נפשי וגילו ברעדה כו' מחמת שנגלה כבוד הדר מלכותו מלכות דא"ס כו' ולכן המלאכים זעות מחיל כסא כו'.

ואז גם היראה היא "יראה שלם", כפי שמבואר במקום אחר בענין "ותגל נפשי" וגילו ברעדה" וכו': מפני שמתגלה כבוד הדר מלכותו, מלכות אין סוף וכו'; ולכן המלאכים "זעות מחיל כסא" וכו'.

17 וכמ"ש ג"כ סד"ה והיה ביום ההוא יתקע בענין והשתחוו לה' בהר הקודש בירושלים יראה שלם. כפי שמוסבר גם בסוף המאמר שמתחיל "והיה ביום ההוא יתקע [בשופר גדול]", בענין "והשתחוו להוי' בהר הקודש בירושלים": יראה שלמה.

אך עוד יש לפרש פי' שלם ג"כ לשון שלום וכמ"ש בת"י [בתרגום שיר השירים] ע"פ שובי שובי השולמית
דהיינו ירושלים

אולם אפשר לפרש עוד ש"שלם" משמעו גם שלום, כפי שמובא בתרגום על הפסוק "שובי שובי השולמית":
השולמית היא ירושלים.

וכן פי' הראב"ע [הרבי אברהם אבן עזרא] והרד"ק [והרבי דוד קמחי] בשרשים סוף שרש שלם דהשולמית היינו
בירושלים הנק' שלם והרי במדרש שה"ש [שיר השירים] פירשו השולמית לשון שלום וגם בלא"ה [בלאו הכי]
ענין שלימות שייך לענין שלום

כך מפרשים גם האבן עזרא, והרד"ק בספר השורשים שלו, בסוף הערך "שלם": "השולמית" היא ירושלים, שנקראת
"שלם". גם במדרש שיר השירים מפרשים "השולמית" מלשון שלום. וגם בלי זה, עניין השלמות קשור לענין
השלום,

כמו שפרש"י [שפירש רש"י / שפירוש רש"י] פי' וישלח בפסוק שלמים הם אתנו בשלום ובלב שלם ובפי' ויקרא
בפסוק ואם זבח שלמים פרש"י [פירש רש"י / פירוש רש"י] שמטילין שלום בעולם ובזח"ג [ובזהר חלק ג] ויקרא
(ד"ב ע"ב) פירשו לשון שלימות ולשון שלום.

כפי שרש"י מפרש בפרשת וישלח על הפסוק "שלמים הם אתנו": "בשלום ובלב שלם"; ובפרשת ויקרא, על הפסוק
"ואם זבח שלמים", מפרש רש"י: משום שהם מטילים שלום בעולם. ובזהר חלק ג, ויקרא (דף יב ע"ב), מפרשים
זאת כלשון שלמות וכלשון שלום.

וע' בזח"א [בזהר חלק א] (קע"ב סע"ב [סוף עמוד ב]) ע"פ ויהי בשלם סוכו וכמאמר ופרוס עלינו סוכת שלומך
והענין כי ע"י בוניך נעשה בחי' ורב שלום שמבחינת טורי דפרודא יוכללו הניצוצים במלכות דאצילות
ועיינו בזהר חלק א (קע"ב ע"ב) על הפסוק "ויהי בשלם סוכו", וכן בנוסח התפילה "ופרוש עלינו סוכת שלומך".
העניין הוא שעל ידי "בוניך" נעשית בחינת "ורב שלום": הניצוצות שמבחינת "הרי הפירוד" נכללים במלכות
דאצילות.

וזהו ענין שלום לרחוק שנעשה קרוב וכמ"ש הרמ"ז [הרב משה זכות] פי' נשא (דקכ"ב ע"ב) שלום לרחוק הם
הניצוצות שנפלו כו'.

וזהו ענין "שלום לרחוק", שנעשה קרוב. וכפי שכותב הרמ"ז בפרשת נשא (דף קכב ע"ב): "שלום לרחוק" — אלו
הניצוצות שנפלו וכו'.

והנה זהו ענין בחי' ורב שלום שמלמטה למעלה דהפירוש שמבחי' רב נעשה בחי' שלום עיי' בחי' בוניך
כני"ל וכמ"כ [וכמו כן] עיי' נמשך מלמעלה בחינת ורב שלום

והנה זהו ענין בחינת "ורב שלום" מלמטה למעלה: פירושו שמבחינת ריבוי נעשית בחינת שלום, באמצעות בחינת
"בוניך", כפי שהוסבר לעיל. וכך, באמצעות זאת, נמשכת מלמעלה בחינת "ורב שלום",

דהיינו ריבוי השלום ממש והוא מ"ש במדרש אסתר בסופו הטוב בריבוי החסד בריבוי כו' עד השלום
בריבוי ועמ"ש ע"פ כרביבים עלי עשב וע"פ ואתה מרבבות קדש

כלומר, ריבוי שלום ממש. וזהו מה שנאמר במדרש אסתר בסופו: "הטוב בריבוי, החסד בריבוי" וכו', עד "השלום
בריבוי". ועיינו במה שנכתב על הפסוק "כרביבים עלי עשב" ועל הפסוק "ואתה מרבבות קודש".

וזהו ענין מ"ש וחסדי מאתך לא ימוש וברית שלומי לא תמוט ועמ"ש ע"פ כיריעות שלמה.

וזהו פירוש הכתוב: "אך חסדי לא יסור ממך, וברית שלומי לא תוסר". ועיינו במה שנכתב על הפסוק "כיריעות
שלמה".

18 והנה גם בבחי' יראה שלם שייך ג"כ לשון שלום שהוא ענין התכללות האהבה והיראה יחד עיי' וכל
הלבבבות ייראוך וכל קרב וכליות יזמרו לשמך כמ"ש בד"ה וידעת היום שבחי' התכללות זו נק' שלום
גם בדרגה של "יראה שלמה" שייך המונח "שלום": הוא מבטא את ההתכללות של אהבה ויראה יחד, על ידי "וכל
הלבבות ייראוך, וכל הקרב והכליות יזמרו לשמך". כפי שמוסבר במאמר המתחיל "וידעת היום", התכללות זו
נקראת "שלום";

וגם אזי הוא יראה שלם לשון שלימות כי נמשכה מבחי' והנורא אל עליון כו' ע"ש:

וגם אז זו "יראה שלמה" במובן של שלמות, שכן היא נמשכת מבחינת "והנורא אל עליון" וכו'; עיינו שם.

19 ד בצדקה תכונני כי הנה עם בחי' בוניך צ"ל תכונני שהוא קיום ושמירת הבנין שלא יתקלקל ע"ד שפת
אמת תכון לעד דהיינו שיתקיים לעולם וכם אף תכון תבל כל תמוט.

(4) "בצדקה תכונני". שכן לצד בחינת "בוניך" צריך להיות גם "תכונני" — קיומו ושמירתו של הבניין, כדי שלא
יתקלקל; בדומה ל"שפת אמת תכון לעד", כלומר, שתתקיים לעולם; וכן "אף תכון תבל כל תמוט".

וכן תבנה ותכונן עיר סיחון ועמ"ש מזה בדי"ה על כן יאמרו המושלים וקיום זה היינו ע"י הצדקה וחסד וכמ"ש והוכן בחדסד כסא (בישעיה י"ו ה').

וכן תבנה ותכונן עיר סיחון". ראו מה שנכתב על כך במאמר המתחיל "על כן יאמרו המושלים". וקיום זה נעשה באמצעות צדקה וחסד, ככתוב: "והוכן בחדסד כסא" (בישעיהו טז, ה).

והענין כי בחי' הבנין הוא ע"י עול תורה וקבלת עול מלכות שמים אך כדי שיהי' [שיהיה] בחי' קיום נצחי לבנין הנ"ל הוא ע"י הצדקה

העניין הוא שהבניין נעשה באמצעות עול תורה וקבלת עול מלכות שמים; אך כדי שהבניין הזה יתקיים לנצח, הדבר נעשה באמצעות צדקה.

ולכן ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] כל האומר אין לי אלא תורה דהיינו בלא גמילות חסדים אפילו תורה אין לו והטעם לזה הוא דהנה במעלים עיניו מן הצדקה וגמ"ח [וגמילות חסדים] נאמר וקרא עליך אל הוי' והיה בך חטא

ולכן אמרו חז"ל: "כל האומר אין לי אלא תורה", כלומר, ללא גמילות חסדים, "אפילו תורה אין לו". הטעם לכך הוא שעל מי שמעלים עיניו מן הצדקה ומגמילות חסדים נאמר: "וקרא עליך אל הוי' והיה בך חטא"

(בפ' ראה ט"ו ט') ולכאורה אין לזה שייכות למעלים עיניו מן הצדקה וגמ"ח [וגמילות חסדים] דוקא ועיין בגמרא פ"ו דכתובות (ס"ח א') שהחמירו מאד בעון זה וברכות ברות ע"פ ותאמר לה חמותה.

(בפרשת ראה, טו, ט). ולכאורה אין לכך קשר מיוחד דווקא למי שמעלים עיניו מן הצדקה ומגמילות חסדים. ראו גם בגמרא, פרק ו בכתובות (סח ע"א), שם החמירו מאוד בעוון זה, וכן במדרש רבה על רות, על הפסוק "ותאמר לה חמותה".

אך הענין שנאמר כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא (בקהלת ס"ז ז' כ' [כתב])

אך העניין הוא שנאמר: "כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא" (בקהלת, פרק ז, פסוק כ).

ועיין מזה ברכות בקהלת שם ובגמרא סנהדרין (מ"ו ב' ק"א א') והוא ע"ד מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה]

בב"ב [בבבא בתרא] (קס"ד ב') שלש עבירות אין אדם ניצול מהם בכל יום הרהורי עבירה כו'

ראו על כך במדרש רבה על קהלת שם ובגמרא, סנהדרין (מו ע"ב, קא ע"א). והדבר דומה למה שאמרו חז"ל בבבא בתרא (קסד ע"ב): "שלוש עבירות אין אדם ניצול מהן בכל יום: הרהורי עבירה וכו'.

אך הצדקה תעביר כתם החטא ההוא כי ע"ז נאמר וחטאך בצדקה פרוק וע' מזה בסוטה (כ' סע"ב [סוף עמוד
(ב])

אך הצדקה מעבירה את כתם החטא ההוא, שעל כך נאמר: "וחטאך בצדקה פרוק". ראו על כך בסוטה (כ' ע"ב, בסוף
העמוד),

ב"ב [בבא בתרא] (ד' ד' א') רבות משפטים ספ"ל ור"פ אחרי והיינו לפי כי הצדקה הוא להחיות רוח שפלים
מממונו

בבא בתרא (עמוד 4a), מדרש רבה על Mishpatim בסוף פרק 30, ובתחילת Acharei. והטעם הוא שהצדקה היא
"להחיות רוח שפלים" באמצעות כספו של האדם;

נמצא שמחיה ומרחם על השפל דלית ליה מגרמיה כלום ובאתעדל"ת [ובאתערותא דלתתא] זו אתעדל"ע
[אתערותא דלעילא] נמשך ג"כ מחיי החיים אי"ס ב"ה להחיות רוח שפלים הן הנבראים דבי"ע וגם נמשך
להחיות רוח שפל החוטא בהרהור כו'

נמצא שהוא מחיה ומרחם על השפל, שאין לו משלו כלום. ובאמצעות אתערותא דלתתא זו נמשכת גם אתערותא
דלעילא ממקור החיים של כל החיים, אין סוף ברוך הוא, "להחיות רוח שפלים" — כלומר, את הנבראים [של
עולמות] בריאה, יצירה ועשיה; וכן נמשכת חיות להחיות את רוחו השפלה של מי שחוטא במחשבה וכו',

שזהו ענין המשכת י"ג מדה"ר [מדות הרחמים] כו' לנקותו מן החטא וע"כ במעלים עיניו מן הצדקה נאמר
והיה בך חטא שישאר החטא שישנו כבר אפילו בכל אדם

וזהו ענין המשכת שלוש עשרה מדות הרחמים וכו', כדי לנקותו מן החטא. לכן נאמר על מי שעוצם את עיניו מן
הצדקה: "והיה בך חטא" — החטא שכבר קיים אפילו אצל כל אדם יישאר,

כי אדם אין צדיק בארץ שלא יחטא ונפגם הנפש בעבורו כו' כיון שאין נמשך בחי' רחמים העליונים
המנקים החטא הנ"ל

שהרי "אין צדיק בארץ" שאינו חוטא, והנפש נפגמת בשל כך וכו', כיוון שהרחמים העליונים, המנקים את החטא
האמור, אינם נמשכים.

ולכן נאמר בצדקה תכונני שכדי להיות קיום לבנין ירושלים שלא יופסד ע"י יניקת החיצונים ולא יקלקלו הבנין הוא ע"י הצדקה שממשיך רחמים ומקיפים עליונים שמה נמשך בחי' השמירה.

ולכן נאמר: "בצדקה תכונני". כדי שבנין ירושלים יתקיים, ולא יאבד בגלל היניקה של הכוחות החיצוניים והם לא יקלקלו את הבנין, הדבר נעשה באמצעות הצדקה, הממשיכה רחמים ואורות מקיפים עליונים, שמהם נמשכת בחינת השמירה.

20 וזהו שנאמר אם ה' לא ישמר עיר שוא שקד שומר כי אחר הבנין ירושלמים דבניך ובניך שהוא ע"י בחי' רוי"ש [רצוא ושוב] דתפלה ועול תורה צ"ל המשכת שמירה ומקיפים עליונים והוא ע"י הצדקה וגמ"ח [וגמילות חסדים] כו'

וזהו שנאמר: "אם ה' לא ישמר עיר, שוא שקד שומר". לאחר בניית ירושלים בידי "בניך" ו"בניך", שהיא באמצעות רצוא ושוב שבתפילה ועול תורה, יש להמשיך שמירה ומקיפים עליונים; והדבר נעשה באמצעות צדקה וגמילות חסדים וכו',

שעיי' תכונני כנ"ל וזהו וממחתה כי לא תקרב ועיין זח"ג [זוהר חלק ג] בלק (קפ"ח ב') שפ"י דלא יהא חטאה כו'

כדי שעל ידי כך "תכונני", כנזכר לעיל. וזהו "וממחתה כי לא תקרב [אליך]". ועיינו בזוהר, חלק ג, בלק (קפ"ח ב'), שמפרש שלא יהיה חטא וכו';

עיי' ועיין מ"ש בד"ה והיה מעשה הצדקה שלום בענין ועבודת הצדקה השקט ובטח ומ"ש סד"ה ציון במשפט תפדה גבי ושביה בצדקה ועיין בזח"ג [זוהר חלק ג] ר"פ אמור ע"פ וזרחת לך שמי שמי שמש צדקה.

ראו שם. ועיינו במה שנכתב במאמר הפותח "והיה מעשה הצדקה שלום", בענין "ועבודת הצדקה השקט ובטח"; ובמה שנכתב בסוף המאמר הפותח "ציון במשפט תפדה", בענין "ושביה בצדקה"; וכן בזוהר, חלק ג, בתחילת פרשת אמור, על הפסוק "וזרחת לך שמי שמי שמש צדקה".

מקץ (ר"ג ב') וברכות וישלח פע"ח בא פט"ו [פרק ט"ו / פרשה ט"ו] משפטים פל"א ועמ"ש מזה לעיל בד"ה ושמתי כדכד ועמ"ש בד"ה

מקץ (ר"ג ב'); וכן במדרש רבה, וישלח, פרק עח; בא, פרק טו; משפטים, פרק לא. ועיינו במה שנכתב על כך לעיל במאמר הפותח "ושמתי כדכד"; וכן במה שנכתב במאמר הפותח

כי תשמע בקול בענין פי' לשמור את כל מצותיו שעל ידי המצות הוא השמירה כו'

"כי תשמע בקול", בענין פירוש "לשמור את כל מצותיו": שעל ידי המצות באה השמירה וכו'.

(ובכ"ז [ובכל זה] אפשר להבין מ"ש ברבות בכמה דוכתי בסדר לך לך פמ"ב ורי"פ שמיני ובתחלת רות

ובתחלת אסתר דכל מקום שנאמר והיה אינו אלא שמחה והיה ביום ההוא יצאו מים חיים.

(ובכך אפשר להבין את מה שנאמר במדרש רבה בכמה מקומות: בסדר לך לך, פרק מב; בתחילת שמיני; בתחילת רות; ובתחילת אסתר — שבכל מקום שנאמר "והיה" אין "והיה" אלא לשון שמחה: "והיה ביום ההוא יצאו מים חיים";

והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול כו' כי במלת והיה הוא הצירוף של שם הוי' אלא שאותיות ו"ה הן קודמים לאותיות י"ה והיינו כי בחי' י"ה זהו ענין בניך כנ"ל שהוא ענין התפלה ברצוא ושוב

"והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול" וכו'. כי במילה "והיה" מצטרפות אותיות שם הוי', אלא שאותיות ו"ה קודמות לאותיות י"ה. כלומר, בחינת י"ה היא "בניך", כנזכר לעיל, והיא ענין התפילה ברצוא ושוב;

וזהו כל הנשמה תהלל י"ה וכמ"ש במ"א בד"ה רני ושמחי בת. אמנם בחינת ו"ה רומז לבחי' בוניך שהוא ענין דירה בתחתונים שזהו תכלית המכוון להיות ורב שלום מלמטה למעלה ומלמעלה למטה כנ"ל

וזהו "כל הנשמה תהלל י"ה", וכמו שנתבאר במקום אחר במאמר הפותח "רני ושמחי בת". ואולם בחינת ו"ה רומזת ל"בוניך", והיא ענין דירה בתחתונים, שזו תכלית הכוונה: שיהיה "ורב שלום" מלמטה למעלה ומלמעלה למטה, כנזכר לעיל.

וגם י"ל [יש לומר] דרומז לב' הבחינות דבוניך ובצדקה תכונני כי הוי"ו זהו עסק התורה והה"א היא בחינת צדקה שהיא בחי' עשייה וכמ"ש בד"ה ולא אבה בפ' תצא וכמ"ש ע"פ ויעש דוד שם

אפשר גם לומר שזה רומז לשתי הבחינות של "בוניך" ושל "ובצדקה תכונני": הוי"ו היא העיסוק בתורה, והה"א היא בחינת הצדקה, שהיא בחינת עשייה, כפי שמוסבר במאמר המתחיל "ולא אבה [הוי' אלקיך]" בפרשת כי תצא, וכפי שמוסבר על הפסוק "ויעש דוד שם".

ולכן מזה נמשך השמחה כמ"ש ישמח ה' במעשיו דהיינו ע"י שנתכרר בחי' עולם העשיה כמ"ש במ"א בדי"ה הויה לי בעוזרי וזהו ושבתי בשלום אל בית אבי והיה הוי' לי לאלקים פי' בשלום ע"י ב' בחי' לכן נמשכת מכך שמחה, כמו שנאמר: "ישמח ה' במעשיו", כלומר, על ידי בירור בחינת עולם העשיה, כפי שמוסבר במקום אחר כמאמר המתחיל "הוי' לי בעוזרי". וזהו "ושבתי בשלום אל בית אבי והיה הוי' לי לאלקים". פירוש הדבר: "בשלום", באמצעות שתי הבחינות של

שלום הנ"ל יבא לבחי' בית אבי הוא יצחק בחינת צחוק ושמחה גיחלוי פנימיות עונג העליון ואזי והיה הוי' לי לאלקים דהיינו מה שעתה הוא בחי' שם הוי' יהיה אז רק בחי' אלקים לגבי גילוי פנימיות השלום שהוזכר לעיל יביא לבחינת "בית אבי", שהוא יצחק, בחינת הצחוק והשמחה, גילוי פנימיות התענוג העליון. ואז "והיה הוי' לי לאלקים": כלומר, מה שכעת הוא בחינת שם הוי' יהיה אז רק בחינת אלקים ביחס לגילוי פנימיות עונג העליון שמלמעלה משם הוי' כמ"ש אז תתענג על הוי' על דייקא וגילוי זה נמשך ע"י והיה דוקא בחי' בוניך שמזה נמשך ורב שלום להיות ושבתי בשלום כנ"ל וע"י הצדקה שנאמר והיה מעשה הצדקה שלום.

התענוג העליון, שהוא למעלה משם הוי'; כמו שנאמר: "אז תתענג על הוי'" — "על" דווקא. גילוי זה נמשך דווקא באמצעות "והיה", בחינת "בנייך", שממנה נמשך "ורב שלום", כדי שיהיה "ושבתי בשלום", כנזכר לעיל; וכן באמצעות הצדקה, שעליה נאמר: "והיה מעשה הצדקה שלום".

וזהו והיה הוי' לי לאלקים והיה דוקא וז"ש [וזהו שכתוב] ברכות ויצא פרשה עי' [עיין] נטל הקב"ה שיחתן של אבות כו' ע"ש. ועוד יובן זה ממ"ש סד"ה רני ושמחי בת בענין גי' המדרגות דלא אז מחבבה כו' וזהו "והיה הוי' לי לאלקים" — "והיה" דווקא. וזהו שנאמר במדרש רבה, ויצא, פרשה עי': "נטל הקדוש ברוך הוא שיחתן של אבות" וכו'; עיין שם. עניין זה יובן גם ממה שכתוב בסוף המאמר המתחיל "רני ושמחי בת", בעניין שלוש המדרגות של "לא אז מחבבה" וכו',

ושלעתיך תתעלה בחי' בת ביתר שאת ונודע דבחי' בת היינו ה' תתאה ומזה יובן ענין והיה שאותיות ו"ה קודמין שזה רומז לבחי' כי הנני בא כו' ועיין בזח"ג [בזהר חלק ג] (שלח) (דקע"א א')

ושלעתיך לבוא תתעלה בחינת "בת" ביתר שאת; וידוע שבחינת "בת" היא הה"א התתאה. מכאן יובן עניינו של "והיה", שבו אותיות ו"ה קודמות, שכן הדבר רומז לבחינת "כי הנני בא" וכו'. ועיין בזהר חלק ג, שלח, דף קע"א ע"א.

ע"פ והיה ביום הוא יצאו מים חיים מירושלים וז"ש [וזהו שכתוב] במדרש איכה בפסוק היו צריה לא אמרית וי אלא וה אמרית שאותיות וה היו מורים אצלם על השמחה.

על הפסוק "והיה ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלים". וזהו שנאמר במדרש איכה על הפסוק "היו צריה": "לא אמרית וי אלא וה אמרית", שכן אותיות ו"ה הורו אצלם על השמחה.

אך כדי שיהיה גילוי בחינה זו לעתיד זהו ע"י העבודה עכשיו להיות למודי הוי' בבחינת בניך ובוניך ובצדקה תכונני וע' מ"ש בד"ה שובה ישראל בענין מ"ש יעקב אם יהיה אלקים עמדי כו' והיה כו' ע"ש:

אולם גילוי בחינה זו לעתיד לבוא תלוי בעבודה כעת: להיות "למודי הוי'", בבחינת "בנייך" ו"בונייך" ו"ובצדקה תכונני". ועיין במה שכתוב במאמר המתחיל "שובה ישראל", בעניין דברי יעקב: "אם יהיה אלקים עמדי" וכי, "והיה" וכי; עיין שם.

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר והתרגום לעברית של ימינו.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור.
/https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). למה ללמוד, וברכות הרבי: /likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309).

מיזם חינוכי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך /likuteitorah.com/he/likutei-torah/reeh/8

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק